

Inspiration til arbejdet med åben skole

To beskrivelser af samarbejdet mellem skoler og eksterne læringsmiljøer i Roskilde og Hedensted Kommuner

Indhold

Indledning	4
Case: Hedensted Kommune	6
Case: Roskilde Kommune	13

Indledning

Hvordan kan lokale kulturaktører hjælpe med at konkretisere faglige emner og samtidig styrke skoleelevers kendskab til den lokale kulturarv? Med projektet Kom ud og lær! har Glud Museum i Hedensted Kommune vist, at en ekstern partner kan være initiativtager for et samarbejde, hvor naturen og landsbyen bruges som klasseværelse, mens forvaltningen i Roskilde Kommune sætter rammerne for et samarbejde, hvor parterne danner makkerskaber og arbejder med aktionslæring.

Når skolen inddrager det omgivende samfund og arbejder sammen med eksterne læringsmiljøer opstår den åbne skole. Samarbejdet kan føre til udvidede læringsrum med flere indgange for eleverne. Formålet er at skabe en mere varieret og differentieret undervisning og skoledag, som understøtter elevernes læring og trivsel.

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet har i samarbejde etableret puljen Åben skole – lokale samarbejder og national videndeling for at understøtte arbejdet med den åbne skole. I alt 31 kommunale udviklingsprojekter har modtaget støtte fra puljen for at udvikle samarbejder mellem kommuner, skoler og lokale aktører.

Med udgangspunkt i de projekter, der har deltaget i første runde af puljeprojektet, præsenterer disse casebeskrivelser erfaringer fra to udvalgte projekter.

I casebeskrivelserne viser vi, hvordan samarbejdet er blevet grebet an og sætter fokus på både udfordringer og gode erfaringer, der kan inspirere andre til at udvikle samarbejdet mellem skoler og eksterne læringsmiljøer.

ÅBEN SKOLE

Om den åbne skole

Åben skole er et centralt element i folkeskolereformen, der forpligter skoler til at indgå i samarbejder med eksterne læringsmiljøer. Reformen fremhæver både sociale og faglige grunde til at styrke skolens samarbejde med det omgivende samfund. Samarbejdet skal fremme den lokale sammenhængskraft og medvirke til, at eleverne stifter bekendtskab med det omgivende samfund og dets muligheder. Samtidig skal samarbejdet bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for folkeskolens fag og obligatoriske emner.

SÅDAN BLEV EVA'S VIDEN- OG ERFARINGSOPSAMLING OM DEN ÅBNE SKOLE TIL

Kulturministeriet og Undervisningsministeriet har bedt EVA om at opsamle og formidle erfaringer fra udviklingsprojekterne.

EVA følger de støttede udviklingsprojekter i perioden 2016-18. Undervejs udarbejdes forskellige produkter:

- Casebeskrivelserne sætter fokus på konkrete og praksis-nære eksempler og er baseret på besøg i Roskilde og Hedensted Kommuner, hvor vi har mødt forvaltninger, lokale aktører, lærere og elever. Udarbejdet i foråret 2017.
- Inspirationskataloget sætter fokus på udfordringer og gode erfaringer i åben skole-samarbejder. Analysen er baseret på interview med deltagere fra seks projekter. Udarbejdet i efteråret 2017. [Klik her for at læse mere.](#)
- En samlet erfaringsopsamling samler op på centrale tematikker på tværs af projekter samt læringspunkter. Rapporten bliver baseret på interview med 12 projekter. Forventes færdig i foråret 2018.

Om casebeskrivelserne

I disse casebeskrivelser præsenterer EVA erfaringer fra to udvalgte projekter. Beskrivelserne henvender sig til både kommuner, skoler og eksterne læringsmiljøer og er bygget op om tematikker, der er relevante for alle aktører, som deltager i den åbne skole. Casebeskrivelserne byder på konkrete eksempler og gode råd.

Projektgruppen bag kataloget

Inspirationskataloget er udarbejdet af en projektgruppe bestående af:

- Evalueringskonsulent Bjarke Frydensberg (projektleder)
- Evalueringskonsulent Ditte Nissen Storgaard
- Kommunikationskonsulent Marie Louise Poulsen.

Case: Hedensted Kommune

På opdagelse i landsbyens historier

Kulturaktør som knudepunkt

Mange kommuner er i fuld gang med at skabe samarbejder mellem skoler og kulturaktører. I Hedensted Kommune har man fokuseret på samarbejdet mellem skoler og aktører i lokalområdet i en model, hvor en kulturaktør er knudepunkt i samarbejdet. I casebeskrivelsen kan du finde inspiration fra et samarbejde, hvor en kulturaktør har udviklet rammerne, mens forvaltningen formidler mulighederne til kommunens skoler.

HEDENSTED KOMMUNE

Projektets titel

Kom ud og lær!

Formål

Kom ud og lær! er udviklet som et tilbud til skolerne i Hedensted Kommune, hvor formålet er at inddrage landsbyernes historie og kulturarv og den omkringliggende natur i undervisningen. Målet er at gøre faglige emner konkrete og nærværende for eleverne gennem mødet med lokale borgere, håndværkere, landmænd, virksomheder og foreninger og at styrke elevernes kendskab og tilhørsforhold til de lokale landsbysamfund, de lever i.

I Hedensted Kommune skaber projektet Kom ud og lær! tværfaglige læringsforløb, hvor landsbyerne og naturen omkring skolerne danner rammen for undervisningen, og hvor samarbejdet med lokale aktører gør skolernes lokalområde til et levende og mangeartet klasseværelse. Projektet er et samarbejde mellem skolerne i Hedensted Kommune, Center for Pædagogisk Udvikling (CPU) og Glud Museum.

"Kom ud og lær! er et projekt, der sætter lys på landsbyernes diversitet. Derfor er det også et projekt, der er stor opbakning til i vores landkommune, hvor vi værner om lokalsamfundet – projektet er helt i kommunens ånd."

Vivian Skibby
Kommunal læringskonsulent

Kom ud og lær!

Projektet udspringer af Glud Museums initiativ Kend Din Landsby, som har fokus på at gøre naturen og landsbyerne levende for både lokale beboere og turister gennem historiske fortællinger, der bl.a. formidles med brug af QR-koder. Jens Kjær, der er naturvejleder og til daglig er ansat på det lokalhistoriske museum i Juelsminde, tog initiativ til Kom ud og lær! som et tilbud til kommunens

RAMMER FOR PROJEKTET

Organisering

Glud Museum har i samarbejde med forvaltningen udformet rammerne for projektet. Museet er et knudepunkt med relationer til aktører og foreninger i lokalområdet. Disse personer indgår i et løst netværk og bliver bragt i spil fra gang til gang i de forskellige læringsforløb. Museet udvikler læringsforløbene i samarbejde med lærerne og etablerer kontakt til aktører i lokalområdet, der kan bidrage til et læringsforløb. Læs mere om projektet på:

www.kenddinlandsby.dk

Forvaltningen har formidlet projektet til skolerne. Konkret har en læringskonsulent orienteret skolelederne om projektet og sammen med Jens Kjær deltaget i netværksmøder med skolernes pædagogiske læringscentre og in-formeret om projektet. Læringskonsulenten fungerer desuden som sparringsperson for Jens Kjær i forhold til skolernes arbejde med Fælles Mål og udviklingen af læringsmål i undervisningen.

Projektet forløber i perioden 2016-18 og vil i første omgang rumme ca. 30 læringsforløb for elever på mellemtrinnet med fokus på fagene historie og natur/teknologi. Det er målsætningen, at Kom ud og lær! bliver en fast del af skolernes undervisning og på sigt vil involvere elever på alle trin.

Ressourcer

Projektet har et samlet budget på 738.255 kr., hvoraf man har modtaget 369.000 kr. i støtte fra Undervisningsministeriet og Kulturministeriet. Kommunens eget bidrag er 297.255 kr., mens Glud Museum bidrager med 72.000 kr.

skoler. Målet var bl.a. at bringe den store natur- og kulturarv, der findes i og omkring landsbyerne, mere i spil i skolernes undervisning på tværs af fag som historie og natur/teknologi.

Forvaltningen formidler mulighederne

Projektet er blevet udviklet som et tilbud og en ramme til kommunens skoler, som lærerne på skolerne kan vælge at gøre brug af, når de ser en mulighed for det i forbindelse med deres undervisning. En vigtig prioritering i forbindelse med projektet har derfor været, at lærerne inviteres til at deltage, men at de selv retter henvendelse til Glud Museum, når de ønsker at samarbejde om et konkret læringsforløb. Lærerne har været meget tilfredse med denne model, fordi det har givet mulighed for at udvikle forløb i samarbejde med Glud Museum, når det har været mest meningsfuldt for deres undervisning.

En af forvaltningens vigtigste opgaver har derfor været at sikre en tæt og grundig formidling af mulighederne i projektet til skolerne. Dernæst har en kommunal læringskonsulent besøgt skolerne for bl.a. at præsentere mulighederne i projektet for lederne. Jens Kjær har efterfølgende deltaget i afdelingsmøder på mange af skolerne og fortalt lærerne om projektet.

Netop denne grundige kommunikation og personlige kontakt mellem Jens Kjær og skolernes aktører betragter Vivian Skibby, der er læringskonsulent i kommunen, som en vigtig forudsætning for projektets succes:

”Som forvaltning kunne man godt have valgt at presse det ned over alle kommunens skoler. Men her har det været skolerne og de enkelte lærere, der har budt ind. Og fremadrettet tror jeg, at det er den rigtige løsning, fordi det er vigtigt, at lærerne har motivationen fra starten.”

Vivian Skibby

Kommunal læringskonsulent

Ifølge Vivian Skibby er den grundige formidling essentiel. Hun understreger dog også, at netop de personlige møder på alle kommunens 21 skoler kan være omfattende.

Skoleledelsen bakker op og viser tillid

På Rårup Skole i Hedensted Kommune har ledelsen gode erfaringer med, at det er lærerne selv, der henvender sig, når de ønsker at deltage i et projekt som Kom ud og lær! Skoleleder Anders Hyltoft understreger også, at det i hans erfaring er vigtigt at have tillid til de eksterne aktørers engagement, når de henvender sig med en god idé:

”Når en kulturinstitution har lagt så meget arbejde i det, og det åbenlyst er godt, så må man som skoleleder bakke op og ikke være en bremse. Og når noget opstår ’bottom up’, så er der bare mere energi i det, end hvis ledelsen kommer og siger, ’nu skal I gøre det her’.

Anders Hyltoft

Skoleleder, Rårup Skole

Netværk af relevante samarbejdspartnere

Som grundlag for de enkelte læringsforløb har Glud Museum etableret et uformelt netværk af forskellige sam-

arbejdspartnere og personer i lokalområderne, som fra gang til gang spiller en rolle i de enkelte læringsforløb. Netværket involverer ud over Jens Kjær:

- Frivillige i Hedensted Kommunes lokalarkiver
- Lokale beboere med lokalhistorisk viden
- Håndværkere
- Landmænd
- Forældre

Fælles for de involverede parter er, at det er mennesker, der har noget viden, de er interesserede i at formidle, og at de fx har lyst til at vise deres arbejde eller en kulturinstitution frem for eleverne. Da Jens Kjær er central i forbindelse med kontakten mellem de forskellige parter, er det ham, der koordinerer og fra gang til gang laver aftaler med de involverede aktører. Blandt de eksterne aktører, der har deltaget i projektet, bliver samarbejdet med skolerne en måde at gøre sin rolle i lokalområdet relevant for flere mennesker på. Og det rummer flere fordele:

“Det er en win-win-situation, når vi samarbejder med skolerne. Børnene går jo herfra og fortæller historier om det, de har hørt. Det er vi bare glade for – vi vil jo gerne have, der er nogen, der lægger mærke til og bruger vores arbejde. Så det virker begge veje!”

Ole Jørgensen
Lokalarkivar

Der er dog stor forskel på, hvor meget tid og hvor mange kræfter de frivillige aktører kan lægge i undervisningsforløbene. Nogle udvikler og gennemfører store dele af forløbene med eleverne, men for andre er det

vigtigt kun at blive betragtet som en ressource i lærerens forløb. Lærerne fortæller bl.a., at de kan være i tvivl om, hvor meget ansvar de kan lægge fra sig. En erfaring i forbindelse med projektet er derfor, at det er vigtigt at forventningsafstemme, hvilke roller og hvilket ansvar henholdsvis lærerne og den eksterne part skal have i forløbene.

Eksempel på læringsforløb: Marken er mejet

Fag: historie, natur/teknologi, matematik

Trin: mellemtrin

Parter: Glud Museum, Rårup Skole, Danmarks Ferguson Museum, Skævlund Mølle, Gram Mølle, Horslyd Købmandsgård

Henrik Sørensen, der underviser på mellemtrinnet i matematik, historie og natur/teknologi på Rårup Skole, har i samarbejde med Jens Kjær gennemført læringsforløbet *Marken er mejet* med sin 4.-klasse.

Forløbet, som handler om høsten gennem tiden, blev udviklet i et samarbejde med Jens Kjær. Til at starte med holdt Henrik Sørensen og Jens Kjær tre møder på skolen, hvor de i fællesskab talte om relevante faglige emner og om, hvilke personer og steder i lokalområdet der kunne understøtte og rammesætte emnerne. Henrik Sørensen var motiveret af at arbejde tværfagligt med sin undervisning i klassen. Derfor kombinerede han og Jens Kjær nogle emner, der knyttede sig til læring i både historie og natur/teknologi – og i matematik ved bl.a. at lære om udbyttet af høst og jagt gennem tiderne.

Som afsæt for forløbet var de interesserede i at arbejde med de kompetenceområder i Fælles Mål, som handler om kronologi, kildearbejde og om at finde historiske spor i lokalområdet til at fortælle om fortiden.

Gamle kort om landsbyen som kilde

Forløbet startede med, at eleverne skulle undersøge gamle kort over lokalområdet som eksempel på at anvende kilder til at opnå viden om fortiden. De gamle kort, som nu er digitaliserede og kan findes på kommunens hjemmeside, gennemgik de sammen på klassens smartboard.

Dernæst bestod forløbet i, at klassen i løbet af tre udedage var på cykeltur sammen med Henrik Sørensen og Jens Kjær, hvor de bl.a. besøgte:

- Skævlund Mølle (en gammel vandmølle)
- Gram Mølle (en gammel vindmølle)
- Levn i naturen fra stenaldrens bondeliv
- Danmarks Ferguson Museum
- Hornsyld Købmandsgård (en moderne korn- og foderstofforretning).

”Vi så bl.a. gravhøje i lokalområdet og tegn på leveforhold i stenaldren og jægerstenaldren. Så vi har kigget på landbrugets udvikling og har taget det helt tilbage fra de første mennesker, der dyrkede jorden, og helt frem til industrien i dag,” fortæller Henrik Sørensen. For at forstå, hvor meget landbruget har forandret sig, besøgte eleverne bl.a. Hornsyld Købmandsgård, der aftager lokale afgrøder. Her lærte eleverne, at den moderne produktion af korn i lokalområdet i dag ikke bliver brugt til fx brød og kager, men til produktion af dyrefoder.

Efter de tre dage arbejdede eleverne i grupper med at placere forskellige emner fra forløbet i en historisk tidslinje. På den måde arbejdede de med at visualisere kronologien og sammenhængen mellem de historiske perioder, de i forløbet havde set træk fra.

På besøgene havde eleverne mulighed for at tage billeder. Billederne brugte de bl.a., da de som afslutning på læringsforløbet i grupper udviklede præsentationer, som de fremlagde for hinanden og for de forældre, der havde mulighed for at deltage.

EKSEMPEL PÅ LÆRINGSFORLØB: 5.000 ÅR I RÅRUP OG OMEGN

Fag: historie, natur/teknologi

Trin: mellemtrin

Parter: Glud Museum, Rårup Skole, Rårup Kirke, Skævlund Mølle, lokalhistoriker P.E. Jeppesen

Pia Madsen, der også underviser i historie og natur/teknologi på mellemtrinnet på Rårup Skole, har i samarbejdet med Jens Kjær gennemført forløbet 5.000 år i Rårup og omegn. Forløbet har taget udgangspunkt i faget historie og dækkede bl.a. faglige emner som den industrielle revolution og tro og overtro i et historisk perspektiv. Ligesom for Henrik Sørensen var fremgangsmåden den, at Pia Madsen og Jens Kjær holdt tre møder på skolen, hvor de sammen udtænkte og planlagde forløbet.

I forløbet var det overordnede fokus, at eleverne skulle identificere historiske spor i landsbyen og i lokalområdet, som udspringer af forskellige historiske perioder.

Læringsforløbet tog afsæt i, at eleverne brugte historiske kilder til at få perspektiver på, hvordan Rårup så ud i gamle dage. Det gjorde de ved at finde luftfotos og gamle kort via hjemmesider, som de gennemgik sammen i klassen på et smartboard. Dernæst tog eleverne sammen med Jens Kjær og Pia Madsen på tre cykelture af et par timers varighed. På turene besøgte eleverne bl.a.:

- Gramrode (en gammel, nedlagt stationsby)
- Skt. Anna Helligkilde
- Rårup Kirke
- Skævlund Mølle
- Skjold Å.

Styrket tilhørsforhold til lokalområdet

Eleverne besøgte bl.a. Rårup Kirke, der blev bygget for ca. 900 år siden, hvor eleverne lærte om den kristne tids begyndelse. Under kirken løber en kilde, der i gamle dage blev betragtet som hellig og som historisk har tiltrukket mennesker til området omkring Rårup. På den måde lærte eleverne om tegn og myter, som helt konkret har haft betydning for, hvordan området, som eleverne i dag bor i, er blevet til.

Overordnet var Pia Madsen optaget af, at forløbet skulle styrke elevernes eget tilhørsforhold til lokalområdet, fordi eleverne ofte ikke kender de fortællinger, tegn og myter, der hører til landsbyens historie. Og netop det element var centralt for Pia Madsen.

“Mine elever vidste lige så lidt om lokalområdet som mig, selvom de har boet herude hele deres liv. I forløbet har de lært en masse gode historier om landsbyen, som de kan fortælle videre til deres forældre.”

Pia Madsen
Lærer, Rårup Skole

Afslutningsvis efter de tre cykelture af et par timers varighed skulle eleverne ligesom i Henrik Sørensens forløb arbejde med historisk kronologi ved at inddele de historiske perioder i en tidslinje i klassen. Til sidst arbejdede eleverne med visuelle præsentationer, som de inviterede Jens Kjær og lokalhistorikeren P.E. Jeppesen, der havde besøgt klassen under forløbet, til at overvære.

Læringspunkter fra Kom ud og lær!

Forskellige syn på læringsmål

Som en del af forberedelsen af Kom ud og lær! har Jens Kjær i samarbejde med en kommunal læringskonsulent sat sig ind i arbejdet med Fælles Mål og udviklingen af konkrete læringsmål, så undervisningsforløbene kan blive fagligt relevante og styrke elevernes faglige læring i fx historie og natur/teknologi. For Jens Kjær er fokus på læringsmål vigtigt, så han kan omsætte sin viden om naturen og kulturen til skolernes behov. Og det kræver, at han indordner sig under skolernes vilkår.

I samarbejdet om læringsforløbene har lærerne i første omgang været mindre optagede af at arbejde med læringsmål og mere fokuserede på potentialerne i lokalområdet med henblik på at udvikle nogle spændende læringsforløb. Projektet har for dem været en lejlighed til at gennemføre undervisning på anderledes måder, der rummer variation og styrker elevernes motivation. Samtidig har arbejdet med bevægelse, da eleverne i forløbene

har cyklet rundt i lokalområdet, og de sociale fællesskaber været en stor del af motivationen for at deltage i Kom ud og lær! Lærerne fortæller dog, at det vil være oplagt at have større fokus på at arbejde med læringsmål i de næste læringsforløb, de skal lave.

At give eksterne parter ansvar

Samarbejdet om de gennemførte forløb har været kendetegnet ved, at Glud Museum har været den primære drivkraft i udviklingen af projektet, og at særligt Jens Kjær har bidraget til at tilrettelægge forløbene. For lærerne har det været nyt at give en ekstern part så stort ansvar for at planlægge og gennemføre undervisning. De oplever, at museet og Jens Kjær har løftet opgaven med stort engagement og faglig viden, som har resulteret i gode og inspirerende forløb:

“Han er god til at skabe ro og få dem samlet. Det har mest været mig, der har holdt styr på dem, så Jens har kunnet koncentrere sig om at fortælle de ting, der skulle fortælles. Og han er dygtig til at fortælle.”

Pia Madsen
Lærer, Rårup Skole

Fællesskab i anderledes rammer

For lærerne på Rårup Skole handler læringsudbyttet om, at eleverne har fået nogle anderledes og nogle sansebetonede indtryk i forbindelse med det, de har lært i historie og natur/teknologi. I sammenligning med den viden, man får fra en bog eller den lærer, man kender, kan oplevelserne i naturen og i landsbyen gøre større indtryk:

“Det bliver vedkommende for dem og giver dem et helt andet forhold til viden og grundlaget for viden, sammenlignet med hvis de havde siddet og læst det i en bog eller kigget på en computer. Nu har de været ude og opleve det, så det sidder fast derinde.”

Pia Madsen
Lærer, Rårup Skole

Henrik Sørensen er enig og lægger desuden vægt på, at det har stor betydning, når der i undervisningen i klassen efterfølgende samles op på oplevelserne og indtrykkene:

“Alle har jo været der! Normalt har alle måske ikke kigget i bogen, men i de her tilfælde har alle jo været der. Alle har den samme oplevelse og den samme erfaring at tale sammen ud fra.”

Henrik Sørensen
Lærer, Rårup Skole

For eleverne i 5. klasse på Rårup Skole er det også fællesskabet ved at være på tur, der har gjort store indtryk. Og så betyder det noget for dem, de har lært, at de har fået lov til at se og prøve nogle af de ting, de har lært om:

“Man kan huske meget mere. Hvis nu man bare læser en bog om fx at grave med en metaldetektor, så får man jo lov til at gøre det selv! Jeg kan huske de fleste af tingene, fordi man jo danner sig et billede inde i hovedet på en anden måde, når man er uden for skolen.”

Elev, 5. klasse, Rårup Skole

Fokus på lokalområdet

Åben skole forbindes ofte med tidskrævende og dyr transport. Det gælder ikke mindst for kommuner i landdistrikter, hvor der er langt til kulturtilbud i byerne. I Kom ud og lær! er den udfordring håndteret, ved at lokalområdet danner rammen om forløbene, mens eleverne

transporter sig rundt på cykel. Projektet har vist, at der er en masse fordele ved at fokusere på de helt nære ting, som landsbyen og naturen omkring den har at byde på.

I landsbyerne er der bl.a. en stor kulturel arv, som kan bruges i undervisningen, fordi landsbyerne historisk har måttet rumme alt det, der skulle til for at få et samfund til at fungere. Samtidig betyder nærheden i lokalområdet, at eleverne kan cykle i stedet for at skulle transportere sig med busser eller offentlig transport, der ville koste penge. Og det giver mulighed for at gennemføre fleksible forløb af kortere varighed og at inddrage bevægelse i skoledagen, hvilket lærerne i projektet fremhæver som en positiv erfaring:

“Normalt skal vi jo have en bus hver eneste gang, vi skal noget som helst, men her har det været rigtig godt, at vi har kunnet bevæge os og komme rundt på cykler.”

Pia Madsen
Lærer, Rårup Skole

Skolen kan styrke sammenhængskraft

På Rårup Skole er erfaringen, at der er mange muligheder i lokalsamfundet for at bruge de kræfter og den viden, som lokale beboere har – også hvis man ikke har et museum som Glud Museum i nærheden. Anders Hyltoft ser det som oplagt for skoler i landsbyer at indgå i den slags samarbejder, fordi skolen i hans øjne har en særlig, kulturbærende rolle i de små samfund. Derfor er det i hans øjne vigtigt som leder at være åben og dialogorienteret, når eksterne aktører henvender sig; både fordi det gavner elevernes forhold til lokalområdet, og fordi det styrker sammenhængskraften i landsbyen.

Jeg oplever fx, at pensionerede lærere og almindelige beboere i en landsby som vores gerne vil bidrage med deres historiekendskab. Og det får bare mere liv, når der er én, der kan fortælle om noget, de selv har oplevet. De kan gengive det med en helt anden indføling, end hvis man læser det i en bog.

Anders Hyltoft
Skoleleder, Rårup Skole

Vigtigheden af gode relationer

En af de vigtigste erfaringer, Jens Kjær har gjort, er, at gode relationer mellem mennesker er den lim, der gør samarbejdet muligt.

Det betyder, at den personlige kontakt skal prioriteres og plejes. Derfor har Jens Kjær mødt skolelederne personligt, og han tager hurtigt initiativ til at holde et personligt møde med lærerne, når de er interesserede i at lave et forløb sammen med ham.

"I samarbejdet med skolerne er det afgørende at skabe nogle relationer og lære hinanden at kende, så man får etableret kontakten til hinanden. For skolerne har mange ting, de skal nå, og det kan godt være svært at komme i gang. Men når først man har lavet noget sammen én gang, så er det meget lettere at sige: 'Skal vi ikke lave noget sammen igen?'"

Jens Kjær
Natur- og kulturvejleder

Læs herunder nogle gode råd til udviklingen af samarbejdet med den lokale omverden på baggrund af projektet Kom ud og lær!

GODE RÅD

TÆNK LOKALT

Brug de ressourcer, der er i lokalområdet, og overvej, hvordan de lokale værdier kan bruges i undervisningen. Ofte er der historiske tegn og interessante historier i byen, i landsbyen og i naturen omkring skolen, der kan give inspiration til undervisningen.

SKAB KOBLING TIL HVERDAGEN

I samarbejdet med aktører i lokalområdet bliver der mulighed for at skabe en tydelig kobling til steder, som er en del af elevernes hverdag. Det kan styrke motivationen og engagementet hos eleverne, som oplever, at abstrakte emner eller fjerne begivenheder bliver aktuelle på en ny måde.

VOV KONTAKTEN

Det handler om relationer: Den første kontakt er somme tider den sværeste. Men har I først samarbejdet én gang, er det ofte lettere at sætte gang i nye forløb.

BRUG FRIVILLIGHEDEN

Aktører i frivillige foreninger er drevet af deres lyst til at samarbejde. Husk at afklare fra starten, hvad de har lyst og kompetencer til at bidrage med.

SKAB KLARE RAMMER FOR SAMARBEJDET

I forbindelse med samarbejdet med forskellige typer af organisationer, frivillige foreninger og lignende er det vigtigt at planlægge det konkrete forløb i fællesskab. Aftal, hvilke roller og hvilket ansvar I hver især har i forløbet.

Case: Roskilde Kommune

Lærende partnerskaber åbner skolen op

Forvaltningen som mediator for åben skole-samarbejder

Mange kommuner er i fuld gang med at skabe samarbejde mellem skoler og kulturaktører. I Roskilde Kommune er det forvaltningen, der formidler kulturaktørernes muligheder til skolerne. I casebeskrivelsen kan du finde inspiration fra et samarbejde, hvor forvaltningen skaber rammerne for samarbejdet, og hvor parterne danner makkerskaber og arbejder med aktionslæring. Casebeskrivelsen præsenterer konkrete erfaringer fra tre forskellige forløb.

ROSILDE KOMMUNE

Projektets titel

Lærende partnerskaber lokalt og på tværs af skole- og kulturområdet

Formål

Formålet er, at alle kommunens skoler samarbejder med eksterne aktører om længerevarende undervisningsforløb. Målet er at udvikle eksemplariske Åben skole-forløb med særligt fokus på at koble kulturaktiviteter med læringsmål gennem et samarbejde mellem skoler og kulturaktører.

I Roskilde Kommune skaber lærende partnerskaber mellem skole og kulturinstitutioner nye og praksisorienterede læringsrum for eleverne. Kommunen har skabt en fleksibel ramme for samarbejdet mellem skoler og kulturaktører, som nu er i fuld gang med at udfylde rammen og udvikle praksisnære undervisningsformer, der kobler sig til elevernes hverdag.

Brobygning mellem skole og kultur

I Roskilde Kommune skal lærende partnerskaber mellem kulturaktører og skoler åbne skolen op. Forvaltningen har derfor aktivt skabt rammerne for tætte samarbejder om virkelighedsnære og praksisorienterede undervisningsformer. Projektet er struktureret i tre trin. Først udbyder kulturaktørerne overordnede ideer, og dernæst udvikles og praksisprøves forløbene sammen med skolerne. Til sidst deles de eksemplariske forløb på en fælles portal.

TRIN 1 – Idékataloget

Kommunen inviterede kulturaktører til en dialog om at udvikle og udvide de eksisterende, men ofte korte tilbud til skolerne til nogle længerevarende undervisningsforløb, hvor eleverne kommer ud i lokalmiljøet og lærer i nye rammer.

Dialogen resulterede i et samlet katalog med længere udgaver af kendte forløb og helt nye. Et eksempel er Roskilde Vikingskibsmuseum, som tilbyder et forløb for

håndværk og design, hvor eleverne bygger en prototype af et vikingeskib og lærer om materialer og bådkonstruktion. Et andet eksempel er Museet for Samtidskunst, hvor elever fra udskolingen kan arbejde med medieproduktion. Forløbet forbereder eleverne til deres projektopgave og gør dem i stand til at udfordre vante kommunikationsformer med nye udtryksformer og budskaber. Idékataloget blev rundsendt til skoleledere og de pædagogiske læringscentre på alle kommunens folkeskoler og skabte grundlag for en ny dialog med skolerne.

“Tidligere fik kulturaktørerne kun kontakt med ildsjælene. Nu er tanken jo, at det går via skolelederen, som har ansvar for, at man arbejder med Åben skole.”

Kit Lindved Sværke
Kommunal kulturkonsulent

TRIN 2 – Makkerskaber om aktionslæring

Det undervisende personale og kulturaktørerne indgår makkerskaber om at (videre)udvikle undervisningsforløb. Samarbejdet er struktureret omkring fem læringsdage, hvor arbejdet i makkerskaber understøttes af faglige oplæg og inspiration.

Makkerskaberne arbejder med aktionslæring, hvor undervisning udvikles ved løbende at eksperimentere, observere og reflektere over konkrete undervisningssituationer. Forvaltningen valgte aktionslæring, fordi den svarer til den nedefra-og-op-kultur, man har på skoleområdet, og fordi man tidligere har erfaret, at den metode giver bedst udbytte og mulighed for at omsætte den tilegnede viden.

“Jeg synes, vi stillede nogle rigtig gode rammer op, men vi var også klar over, at vi blev nødt til at være fleksible omkring dem, hvis det skulle lykkes.”

Kit Lindved Sværke
Kommunal kulturkonsulent

RAMMER FOR PROJEKTET

Organisering

Forvaltningens rolle er at være en mediator, der skaber rammerne for samarbejder på tværs, men lader skolerne selv vælge forløb og indgå et tæt samarbejde med kulturaktør om opbygning af konkrete forløb.

De lærende partnerskaber er rammesat som makkerskaber mellem undervisende personale og kulturaktører. Samarbejdet er struktureret omkring fem læringsdage i perioden oktober 2016 – marts 2017, hvor deltagerne får faglige input og deler erfaringer og viden fra forløbene. Hvert makkerskab udvikler, afprøver og kvalificerer et konkret undervisningsforløb.

Ressourcer

Projektet har et samlet budget på 912.551 kr. for projektet, hvoraf man har modtaget 437.970 kr. i støtte fra Undervisningsministeriet og Kulturministeriet. Det dækker:

- Planlægning og facilitering af læringsdage
- Lønudgifter til afholdelse af læringsdagene og praksisafprøvning
- En erfaringsopsamling i form af fem korte videoer om læringsdagene og konkrete forløb.

TRIN 3 – Deling af eksemplariske forløb

Roskilde Kommune har udviklet en fælles digital platform, hvor de lokale kulturaktører formidler deres Åben skole-tilbud. Andre skoler kan nu finde tilbud, der knytter sig til konkrete fag og klassetrin. Forløbene tilpasses den enkelte klasse i samarbejde med udbydere: www.åbenskole.roskilde.dk.

Her kan du læse om tre makkerskaber mellem skoler og kulturaktører, der sammen har udviklet og afprøvet undervisningsforløb.

Eksempel 1: MIKROPLASTIK I ROSKILDE FJORD

Fag: geografi, biologi og fysik/kemi

Trin: udskoling

Parter: Boserupgård Naturcenter, Trekronerskolen

Kort fortalt

Eleverne oplevede på første hånd, hvor mikroplastik kommer fra, og hvor den ender. På stranden så de det plastikaffald, som bliver nedbrudt til mindre dele, og senere i forløbet dissekerede de fisk fra fjorden og kunne under et mikroskop se de små plastikdele med egne øjne.

Fra idé til forløb

Naturfagslærer Petar Granic fra Trekronerskolen har i tæt samarbejde med udeskolevejleder Anne Katrine Blond fra Boserupgård Naturcenter udarbejdet et forløb om mikroplastik i Roskilde Fjord.

De to mødte hinanden på den første læringsdag i projektet. Boserupgård Naturcenter havde budt ind med ideen om et forløb om mikroplastik, som Anne Katrine Blond havde stort kendskab til fra sit arbejde med fjordformidling. De havde ikke før arbejdet sammen, og på de første møder handlede det derfor om at "finde ud af, hvor vi ville hen, og prøve at skabe noget ud fra emnet mikroplastik," forklarer Petar Granic. Samarbejdsprocessen tog afsæt i en brainstorm med ideer, som efterfølgende blev justeret i forhold til tre væsentlige rammer.

- **Naturfagsprøven.** Forløbet skulle først og fremmest være med til at forberede eleverne til naturfagsprøven, og det blev derfor koblet til fokusområdet Den enkeltes og samfundets udledning af stoffer til naturen.
- **Kompetencer og læringsmål.** Forløbet lå inden for det undersøgelsesbetonede og modellering, og helt konkret arbejdede eleverne løbende med at opstille

og afprøve hypoteser. En vigtig hypotese i forløbet var, om der ville være mikroplastik at spore i de fisk, eleverne arbejdede med.

- **Praktiske forhold.** Det blev fx besluttet, at eleverne skulle dissekere fisk, men ikke ud og sejle i kano for selv at fange dem.

Samarbejdet om forløbet var præget af, at udeskolevejlederen kom med ideerne til arbejdet med mikroplastik, mens lærerne kunne lave koblingen til konkrete læringsmål.

"Vi vidste jo ikke på forhånd, om vi fandt noget mikroplastik i fiskene. På dét punkt var forløbet jo meget autentisk, det var en reel hypotese, vi testede."

Anne Katrine Blond
Udeskolevejleder

Kobling til elevernes hverdag

I makkerskabet var de optagede af netop at skabe koblingen mellem den faglige læring i klasselokalet og skolens omkringliggende lokalmiljø.

"Vi prøvede at tage udgangspunkt i elevernes hverdag. Hvordan kan mikroplastik forbindes med og hænges op på noget, de kender fra deres hverdag? Hvilke kroge har vi?"

Petar Granic
Lærer, Trekronerskolen

En krog blev at spille fodbold på en kunstbane og se det granulat, der ligger på banen, og tale om, hvor den bliver af. En anden krog var gåture på stranden, hvor eleverne samlede plastikaffald sammen. Det blev koblet til et fagligt fundament, som bestod af et grundforløb om havstrømme og om forskellige typer af plastik. Den tætte kobling mellem faglig undervisning og den fjord, de bor i

nærheden af, skabte et større engagement og en større motivation blandt eleverne.

”Nogle gange nede i fysik er det meget svært for dem at få det til at give mening, fordi forsøgene er så isolerede. Her opstod der en stemning af, at fysik, kemi og biologi giver mening.”

Petar Granic
Lærer, Trekronerskolen

Øjenåbner for eleverne

8. A på Trekronerskolen var en af de klasser, der testede forløbet, og eleverne fortæller, at det gjorde stort indtryk at komme ud og se den plastik, der ligger på stranden, og at dissekere en fisk, der har levet i fjorden. De fik øjnene op for, hvor store mængder plastaffald der er både i verdenshavene og i Roskilde Fjord, og at det i sidste ende kan havne i både fiskenes og deres egne maver.

”Jeg var overrasket over, hvor meget plastik der var i fiskene, og hvor små stykkerne var – for man kunne ikke se dem med det blotte øje. Men hvis man selv skulle spise den fisk, så ville man spise plastik.”

Elev, 8. klasse, Trekronerskolen

Det gav undervisningen en ekstra dimension at blive undervist af en, som er ekspert i emnet og kan svare på alt om mikroplastik, fortæller eleverne.

Det lærende partnerskab mellem Trekronerskolen og Boserupgård Naturcenter betyder, at der nu er et godt og

tæt samarbejde mellem de to, og der er i dette regi allerede udviklet flere læringsmålstyrede forløb med undervisning både på skolen og i uderummet.

GODE RÅD

UDVIKL SAMMEN

Brug tid på at mødes og planlægge et forløb sammen. I samarbejdet kan ideer udvikles og tilpasses din klasses behov. Det er også en måde at afstemme forventninger til forløbet og til hinandens roller på.

UDNYT EKSISTERENDE FORLØB

De fleste kulturaktører har allerede nogle korte forløb eller konkrete ideer, I kan bygge videre på. Det betyder, at I ikke skal starte helt forfra.

INVITER KULTUREN IND PÅ SKOLEN

Åben skole forbindes ofte med at skulle ud i verden og kan derfor være en logistisk udfordring. I forløbene i Roskilde Kommune blev den udfordring i flere tilfælde håndteret, ved at kulturaktørerne tog ud på skolerne og afviklede aktiviteter i tæt samarbejde med lærerne.

SKAB NYE KOBLINGER

Samarbejdet med kulturinstitutionerne giver mulighed for at skabe nye koblinger til lokalmiljøet og til elevernes hverdag. Det kan også handle om at skabe koblinger på tværs af fag.

Forløbets struktur. Forløbet om mikroplastik var bygget op over spørgsmålene: Hvor kommer mikroplastik fra? Og Hvor ender det? Eleverne besøgte forskellige steder i lokalmiljøet som hjalp med at belyse spørgsmålene. Sideløbende lærte de om nedbrydning af plastik og om de havstrømme, der transporterer mikroplastik.

Eksempel 2: AABEN DANS

Fag: idræt

Trin: mellemtrin

Parter: Aaben Dans, Lynghøjskolen

Kort fortalt

Professionelle dansere arbejder tæt sammen med skolens idrætslærere om at udvikle et forløb om dans og bevægelse. Forløbet har til formål at udvikle elevernes sociale, kreative og menneskelige kompetencer.

Aaben Dans er et danseensemble, som udbyder forløb, der typisk er på 16 undervisningstimer fordelt på fire dage.

Skoleledelsen faciliterer kontakten

På Lynghøjskolen bliver Åben skole formidlet af skolens ledelse. Ledelsen er bindeled mellem forvaltningens kontakter til kulturaktørerne og skolens lærere. På møder med forvaltningen får ledelsen indblik i, hvilke aktører de kan samarbejde med. Det formidler de efterfølgende på møder for lærerne og på intranettet.

Typisk får vi tilbud udefra og så videreformidler vi til de relevante klassetrin. Derfra ser lærerne på, om det passer ind i deres årsplan og de læringsmål, de arbejder med.

Gregers Lau Hansen
Skoleleder, Lynghøjskolen

Nye undervisningsteknikker

I forløbet Aaben Dans fik Lynghøjskolen besøg af professionelle dansere. Sammen videreudviklede de nogle forløb, som danserne plejer at bruge på skolerne. På den måde blev lærerne inddraget i at sammensætte og formidle forløbene. Det vakte begejstring blandt lærerne.

”Jeg lærte at tilrettelægge et forløb med dans, hvilket jeg ikke har givet mig i kast med før. Jeg har lært nogle teknikker til, hvordan det bliver roligt og opbygget af små, korte forløb, hvor eleverne bliver instrueret rigtig meget.”

Susanne Riis Hansen
Lærer, Lynghøjskolen

Skolens leder, Gregers Lau Hansen fortæller, at Åben Skole gør det muligt at tilrettelægge undervisningen på nye måder, fordi skolen indgår samarbejder med eksterne aktører, som er topprofessionelle inden for et konkret fagområde. Det bidrager både til elevernes læringsudbytte og gør det nemmere for lærerne, fordi den eksterne part løfter en del af opgaven med at planlægge og gennemføre undervisningen.

Elevernes egne ideer og udtryk

Et vigtigt mål med forløbet er at lære eleverne at arbejde med nye udtryksformer og opnå en ny forståelse af forholdet mellem krop og sprog. Det betyder, at eleverne er med til at byde ind med egne ideer i forløbene, og at de oplever at samarbejde med deres kammerater på nye måder.

"Jeg er blevet overrasket over, hvor meget inspiration vi kan få fra børnene, og når vi anerkender deres ideer, betyder det, at de får meget mere lyst til at prøve det, vi gør."

Lars Bjørn Hansen
Danseformidler, Aaben Dans

Eleverne oplevede, at forløbet gav anledning til at komme tættere på hinanden og styrkede deres relationer.

"Jeg føler, man bliver mere åben og ikke så indelukket, og man kan være mere fri."

Elev, Lynghøjsskolen

Tværfaglig læring

I forløbet har både danserne og lærerne oplevet, at elevernes erfaringer fra danseforløbet, kan bringes i spil i andre sammenhænge i løbet af skoledagen.

"Vi har lært, at vi kan arbejde tværfagligt med begreber som flow og timing. Dem har vi brugt i nogle af de andre fag i skolen og i situationer, hvor det ikke er decideret fagligt, men fx handler om at være undervisningsparat."

Susanne Riis Hansen
Lærer, Lynghøjsskolen

Eksempel 3: ORDSPROG OG TALEMÅDER

Fag: dansk

Trin: indskoling/mellemtrin

Parter: Roskilde Bibliotek, Roskilde Museum, Hedegårdens skole, Himmelev Skole

Kort fortalt

En fælles interesse for talemåder og ordsprog blev grobund for et samarbejde mellem Roskilde Museum og Roskilde Bibliotek. Forskellige aktiviteter om sprog og udtryksformer blev udviklet sammen med lærere fra to skoler og afviklet på skolerne.

Samarbejde på tværs af klasser

Da emnet om ordsprog og talemåder blev præsenteret af biblioteket og museet, viste flere skoler interesse, og der blev etableret et makkerskab med en 5.-klasse på Himmelev Skole og en 3.-/4.-årgangsmottagelsesklasse fra Hedegårdens skole. Biblioteket og museet lavede et oplæg til det første møde, men var forsigtige med at diktere, hvordan forløbet skulle være.

"Lærerne skulle jo også have lov at sætte deres præg på det, så vi skubbede forsigtigt en idé frem og så, hvordan den blev modtaget."

Stine Hansen
Roskilde Bibliotek

Et væsentligt udbytte af forløbet var de erfaringer, makkerskabet gjorde med at udarbejde aktiviteter på tværs af klasser. "Den største gevinst for mig er, at jeg har fået strikket et forløb sammen, som flere forskellige klasser og faglige niveauer kan hive ud og bruge i undervisningen," fortæller lærer Camilla Agger Larsen fra Himmelev Skole.

Bibliotek og museum rykker ud

Der viste sig undervejs i makkerskabet mellem de frie institutioner at være for store forskelle i alder og fagligt niveau til at lave ét fælles forløb. Derfor valgte man i makkerskabet at arbejde med fælles ideer, men at gennemføre dem i hver sin klasse. Det betød, at Stine Hansen fra Roskilde Bibliotek og Louise Dahl Christensen fra Roskilde Museum tog ud og besøgte klasserne for at arbejde med aktiviteter og øvelser om talemåder og ordsprog. Bagefter mødtes alle deltagerne og delte erfaringer om forløbene og blev inspireret af hinanden.

Kropslige og sproglige udtryk

En af øvelserne var at mime en talemåde. Det betød, at eleverne blev trænet i at tydeliggøre billedsproget i talemåden. I modtagelsesklassen gav det mulighed for at overvinde nogle sproglige barrierer og bruge kroppen og ansigtet til at udtrykke sig med. Det betød også, at eleverne oplevede fordelene ved at kunne flere sprog, når de kunne finde en talemåde, der mindede om noget fra deres eget sprog. I 5.-klassen blev øvelsen en måde at bringe flere intelligenser i spil på. I stedet for kun at arbejde skriftligt med sprog fik eleverne mulighed for at udtrykke sig anderledes med kropssprog og mimik.

Indblik i hinandens verdener

Gennem forløbet har deltagerne også opnået en ny forståelse af hinandens verdener. Lærerne oplevede at få

nyt indblik i, hvordan de kan bruge biblioteket, og biblioteket fik et nyt indblik i lærernes hverdag. En af lærerne forklarer: "Som lærer kan man godt være lidt for boglig nogle gange, og så er det godt at få nogle kreative ideer – jeg lærte meget om bevægelse og leg gennem forløbet."

"Jeg fik rigtig meget ud af at møde klasserne. Nu forstår jeg bedre, hvordan vi kan arbejde med modtagelsesklasser, og det betyder, at biblioteket kan tale ind i deres hverdag."

Stine Hansen
Roskilde Bibliotek

De konkrete erfaringer fra forløbet bliver båret videre af kulturaktørerne og danner grundlag for at videreudvikle forløb og udbyde dem til andre skoler.

Vejen mod eksemplariske forløb

En af målsætningerne med projektet er at udvikle eksemplariske Åben skole-forløb. I tråd med projektets ånd og den nedefra-og-op-kultur, som præger skoleområdet i kommunen, er vejen gået gennem aktionslæring og praksisafprøvning.

I praksis har det betydet, at skoler og kulturinstitutioner har prøvet sig frem i forhold til både forløbenes indhold og deres egne samarbejdsrelationer. Det betød også, at mange lærere indgik nye samarbejder, hvor nogle "startede helt på bar bund", som lærer Petar Granic fortæller.

Det tætte samarbejde om at udvikle forløbene har været lærerigt for parterne. For kulturaktørerne har det givet nye erfaringer med længere forløb, hvor de møder de samme elever flere gange og får et nyt blik på skolernes hverdag. For lærerne har det åbnet øjnene for at inddrage kulturaktører på nye og uvante måder – som eksperter, men også som undervisere – og først og fremmest som tætte samarbejdspartnere.

Skolerne og kulturaktørerne har fået tættere relationer, som gør det lettere at udvikle nye forløb.

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

Inspiration til arbejdet med åben skole
© 2017 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto
Jens Kjær, Mette Bendixsen og Roskilde Kommune

ISBN (www) 978-87-7182-090-4